

for Retten og i andre Forhold, hvor der kræves Ed. Overfor Folk, som saaledes føle, at de behøve en anden Ed, og som, naar de ikke ville ty til Fortolkningsveien, ere ubstatte for at lide Kets-tab, kan jeg ikke se Andet end, at det er Lovgivningsmagtens Pligt snarest muligt at skaffe en Edsformular tilveie. Jeg tror ganske vist ogsaa, som det blev udtalt af den ærede Ordfører, at der maatte knyttes en Formaningstale dertil; men i Forbigaaende vil jeg dog bemærke til det ærede Medlem for Sorø (Alberti), at, skjøndt ogsaa jeg føler, at den nuværende Formaningstale i mange Henseender er fortrinlig, tror jeg dog, at den gaar noget for vidt i, hvad den siger, saa vidt, at det paa ingen Maade kan forsvares fra et kristeligt Standpunkt, hvorfra den jo er skreven. Naar den f. Ex. siger, at man skræmmer sig al Hjælp af Herren paa Dommens Dag, saa er det en vel stærk Erklæring af Statsmagten i disse Forhold. Det er en Erklæring, som Herren aldrig selv har givet overfor en saadan enkelt Synd; og jeg tror ikke, det er ret tilbørligt, at en saa stærk For-dømmelse fremdeles bliver staaende i Formaningstalen; men isvrigt er der ikke Spørgsmaal om, at det i det Hele er denne Formaningstale, der giver Etsfæstelsen sin Karakter og tjener til at fremkalde den Stemning hos den Bedkommende, hvori han bliver tilbøielig til at sige den fulde Sandhed. En saadan Formaningstale maatte man ogsaa have her. Jeg skal indrømme, at det maaste er vanskeligt at faae den affattet saaledes, at den kan tilfredsstillende til alle Sider, men jeg havde dog ikke ventet den Indvending derimod, som fremkom fra det ærede Medlem for Langeland (Brandes). Dette ærede Medlems Bemær-pleie netop at gjøre gjældende, at man meget godt uden at have det Religiøse med kan opstille en almengyldig Moral. Derfor undrede det mig i høi Grad at høre det ærede Medlem saa bestemt erklære, at man kunde slet ikke faae sagt Noget om, hvilke moraliske Følger der kunde komme af at bryde sin Ed. Jeg kan ikke rime denne Er-klæring med den almindelige Betragtning, som jeg tør antage, at det ærede Medlem deler med saa mange Andre, nemlig at man ogsaa uden det Religiøse kan have en almindelig Moral. Skulde han ikke dele denne Betragtning, vilde det ialt-fald være ret eiendommeligt. Det ærede Medlem for Rjøge talte om at holde de religiøse Mod-sætninger ude fra det offentlige Liv. Ja, ganske vist, det vilde være heldigt; men jeg tror nu ikke, at det saaledes lader sig gjøre. Naar de religiøse Mod-sætninger blive stærkere og stærkere i et Folk, vilde de altid ogsaa komme til at gjøre sig gjældende paa det offentlige Livs forskjellige Om-raader. Vi se jo ude i de større europæiske Lande, hvorledes Mod-sætningen mellem Fritænkteri og Kristendom paa ingen Maade holder sig paa det religiøse eller paa den videnstabelige Debats Omraade men griber ind i det Politiske, og det

forekommer mig, at der er Udskilligt, der tyder paa, at ogsaa vi efter de nye europæiske Strøm-ninger, der i den senere Tid ere komne frem hos os, ere i Færd med at komme ind paa det Samme. Jeg beklager det. Det har her hjemme hos os hidtil været en stor Dykke, at disse Spørgsmaal ikke ere komne op i Forgrun-den i det Politiske, og at vort Demokrati har stillet sig venligt til Kristendommen, saa man ikke har kunnet sige, som det ofte hedder ude i den store Verden, at Høire og Kristendom, Benitree og Fritænkteri omtrent ere Et og det Samme. Saaledes har man hidtil ikke kunnet sige hos os, og jeg haaber heller ikke, at det skal kunne blive sagt med Sandhed. Men naar man ser, hvor-ledes det er gaet i den senere Tid, tror jeg ikke, man kan negte, der er begyndt Noget i den Ret-ning blandt os, og jeg vil ønske, at disse religiøse Mod-sætninger ikke vilde faae altfor stabelig Ind-flydelse i vort borgerlige Liv. Naar de ere der, maa man finde sig i, at de komme frem, og saa tror jeg, at det Bedste, man kan gjøre, er at give dem saadan Frihed, at Enhver faar det, han trænger til, men at Ingen af os, hverken fra den ene eller den anden Side, vil forlange, at de Andre skulle rette sig efter dem og antage de Former, som for dem vilde være de behageligste eller tjenligste.

Justitsministeren (Mellermann):

Skjøndt der ikke i den Diskussion, der har fundet Sted idag, er fremkommet Meget, som kan give mig Anledning til at tilspøie Noget til, hvad jeg tidligere har ytret i denne Sag, er der dog enkelte Punkter, som jeg ikke kan lade være at vende tilbage til, ikke fordi jeg tvivler paa, at den, der eftertænksomt gennemlæser i Rigsdags-tidenden, hvad jeg udtalte igaar, egentlig kan være i Tvivl om min Mening, som fordi der i det Ialtfald for Ikte-Jurister ikke saa let tilgængelige Spørgsmaal maaste kan opstaa en eller anden Misforstaaelse i saa Henseende, og man saaledes kunde falde paa at tillægge mig Feiltagelser, som jeg ikke har gjort mig skyldig i. I den Henseende vil jeg først begynde med nogle Bemær-ninger af det ærede Medlem fra Rjøge (Hørup), som meget udførligt søgte at undervise mig om, at, naar en Lov brugte et bestemt Begreb i sine Betegnelser, kunde man ikke antage, at dermed udelukkende var sigtet til det Begreb, som var gjældende paa den Tid, Loven udkom, men at derved maatte sigtes til det Begreb, som til enhver Tid var fastslaaet i Lovgivningen med Hensyn til det omtalte Punkt. Det er en Selvsølge, at jeg aldrig har benegtet dette i sin Almindelig-hed. Det forundrer mig kun, at det ærede Med-lem ikke har været opmærksom paa, at han jo selv i den første Del af sit Foredrag viste, at han ikke antog, at jeg havde den Mening; thi i den første Del af sit Foredrag syntes han, om